ZAMONAVIY JAMIYATDA ESTETIK ONG TRANSFORMATSIYASI

Sherxanov Sultonmurod Davronboy o‘g‘li

Turan Internation University o‘qituvchisi

sultonmurodsherxanov@gmail.com

To‘xtaraliyeva Tuxtaxon Nurlanbek qizi

Turan Internation University talabasi

https://doi.org/10.5281/zenodo.20196194

Annotatsiya: Mazkur maqolada zamonaviy jamiyatda estetik ongning transformatsiyasi falsafiy, madaniy va sotsiologik yondashuvlar asosida tahlil qilinadi. Estetik ong insonning borliqni go‘zallik mezonlari orqali idrok etish qobiliyati sifatida talqin qilinib, uning tarixiy evolyutsiyasi va zamonaviy shakllanish dinamikasi ochib beriladi. Tadqiqotda estetik ongning an’anaviy modeldan postmodern va raqamli madaniyat ta’sirida pluralistik va fragmentar modelga o‘tishi asoslab beriladi. Global kommunikatsiya, vizual madaniyat va ommaviy axborot vositalari estetik qadriyatlarning universallashuvi bilan bir qatorda ularning individuallashuviga ham olib kelayotgani ko‘rsatib beriladi. Natijada estetik ong nafaqat madaniy fenomen, balki ijtimoiy ongning transformatsiyalanuvchi shakli sifatida talqin qilinadi.

Kalit so‘zlar: Estetik ong, estetik transformatsiya, zamonaviy jamiyat, raqamli estetika, vizual madaniyat, globalizatsiya, ommaviy madaniyat, postmodernizm, estetik qadriyatlar, simulyatsiya, estetik idrok, madaniy pluralizm, individual estetik did, virtual reallik, ijtimoiy ong

Mana ushbu matnning akademik darajadagi ingliz tilidagi tarjimasi:

TRANSFORMATION OF AESTHETIC CONSCIOUSNESS IN MODERN SOCIETY

Sherxanov Sultonmurod Davronboy ugli

Lecturer at Turan International University

sultonmurodsherxanov@gmail.com

To‘xtaraliyeva Tuxtaxon Nurlanbek kizi

Student at Turan International University

Annotation: This article analyzes the transformation of aesthetic consciousness in modern society based on philosophical, cultural and sociological approaches. Aesthetic consciousness is interpreted as a person's ability to perceive existence through the criteria of beauty, revealing its historical evolution and the dynamics of modern formation. The study substantiates the transition of aesthetic consciousness from a traditional model to a pluralistic and fragmentary model under the influence of postmodern and digital culture. It is shown that global communication, visual culture and mass media lead to the universalization of aesthetic values, as well as their individualization. As a result, aesthetic consciousness is interpreted not only as a cultural phenomenon, but also as a transforming form of social consciousness.

Keywords: Aesthetic consciousness, aesthetic transformation, modern society, digital aesthetics, visual culture, globalization, mass culture, postmodernism, aesthetic values, simulation, aesthetic perception, cultural pluralism, individual aesthetic taste, virtual reality, social consciousness

Аннотация: В данной статье анализируется трансформация эстетического сознания в современном обществе на основе философских, культурологических и социологических подходов. Эстетическое сознание интерпретируется как способность человека воспринимать существование по критериям красоты, раскрывая его историческую эволюцию и динамику современного формирования. Исследование обосновывает переход эстетического сознания от традиционной модели к плюралистической и фрагментарной модели под влиянием постмодернистской и цифровой культуры. Показано, что глобальная коммуникация, визуальная культура и средства массовой информации приводят к универсализации эстетических ценностей, а также к их индивидуализации. В результате эстетическое сознание интерпретируется не только как культурный феномен, но и как трансформирующаяся форма общественного сознания.

Ключевые слова: Эстетическое сознание, эстетическая трансформация, современное общество, цифровая эстетика, визуальная культура, глобализация, массовая культура, постмодернизм, эстетические ценности, симуляция, эстетическое восприятие, культурный плюрализм, индивидуальный эстетический вкус, виртуальная реальность, общественное сознание

Kirish

Estetik ong inson ongining muhim komponentlaridan biri bo‘lib, u borliqni nafaqat bilish, balki his etish va baholash jarayonlari bilan bog‘liq. Inson go‘zallikni anglash orqali nafaqat tashqi olamni, balki o‘z ichki dunyosini ham shakllantiradi. Shu sababli estetik ong jamiyatning madaniy darajasi va ma’naviy rivojlanishining ko‘rsatkichi sifatida namoyon bo‘ladi. Tarixiy jihatdan estetik ong doimo ijtimoiy sharoitlar bilan uzviy bog‘liq bo‘lgan. Har bir davr o‘zining estetik idealini yaratgan va bu

ideal jamiyatdagi qadriyatlar tizimi bilan belgilanib kelgan. Biroq zamonaviy jamiyatda bu jarayon ancha murakkablashib bormoqda. Texnologik taraqqiyot, global madaniy almashinuv va axborot oqimining keskin ortishi natijasida estetik ong o‘zining an’anaviy chegaralarini yo‘qotmoqda. Bugungi kunda inson estetik tajribani faqat real hayotda emas, balki virtual muhitda ham boshdan kechirmoqda. Bu esa estetik ongning mohiyatini qayta ko‘rib chiqishni talab etadi. Endilikda estetik ong faqat san’at bilan bog‘liq tushuncha emas, balki kundalik hayotning barcha jabhalariga kirib borgan kompleks fenomen sifatida namoyon bo‘lmoqda.

Mazkur maqola ana shu murakkab jarayonni chuqur tahlil qilishga qaratilgan.

Asosiy qism

Zamonaviy jamiyatda estetik ongning transformatsiyasi bir vaqtning o‘zida bir nechta darajada kechmoqda. Eng avvalo, estetik ongning mazmuni o‘zgarib bormoqda. Agar an’anaviy jamiyatda go‘zallik aniq me’yorlar va klassik ideal bilan belgilanar edi, bugungi kunda bu me’yorlar nisbiylashib bormoqda. Estetik qadriyatlar endilikda yagona markazga ega emas, balki turli madaniy, ijtimoiy va individual omillar ta’sirida shakllanmoqda. Immanuel Kant estetik hukmni umumiylikka da’vo qiluvchi subyektiv hodisa sifatida tushuntirgan bo‘lsa, zamonaviy sharoitda bu umumiylik tobora zaiflashib bormoqda. Har bir individ o‘z estetik mezonini mustaqil ravishda shakllantiradi va bu jarayon estetik ongning individuallashuviga olib keladi. Shu bilan birga, Georg Wilhelm Friedrich Hegel san’atni ruhning oliy ifodasi sifatida talqin etgan bo‘lsa, zamonaviy davrda san’atning bu maqomi nisbatan pasayib, estetik tajriba kundalik hayot bilan chambarchas bog‘lanib ketmoqda. Dizayn, reklama, moda va media estetik ongning asosiy shakllariga aylanmoqda.

Zamonaviy transformatsiyaning yana bir muhim jihati — bu simulyativ estetikadir. Jean Baudrillard nazariyasiga ko‘ra, zamonaviy jamiyatda tasvirlar real voqelikni aks ettirishdan ko‘ra, uning o‘rnini bosuvchi simulyatsiyalarga aylanadi. Natijada inson go‘zallikni asl holatda emas, balki uning virtual ko‘rinishlari orqali idrok etadi. Raqamli texnologiyalar estetik ongning transformatsiyasida hal qiluvchi rol o‘ynaydi. Ijtimoiy tarmoqlar, virtual reallik va sun’iy intellekt asosidagi vizual mahsulotlar insonning estetik didini shakllantiradi. Bu jarayonda tezkorlik va yuzakilik ustuvor bo‘lib, chuqur estetik tahlil o‘rnini tezkor vizual baholash egallamoqda. Shuningdek, ommaviy madaniyat estetik ongni demokratlashtiradi. Endilikda estetik tajriba faqat san’at ahli yoki elita bilan cheklanmaydi. Har bir inson estetik jarayonning faol ishtirokchisiga aylanadi. Bu esa bir tomondan estetik ongning kengayishiga, ikkinchi tomondan esa uning soddalashishiga olib keladi.

Quyidagi jadval transformatsiyaning mohiyatini aks ettiradi:

Mezon	**An’anaviy estetik ong**	**Zamonaviy estetik ong**
Go‘zallik mezoni	Barqaror	Nisbiy va o‘zgaruvchan
Estetik tajriba	San’atga bog‘liq	Kundalik hayotga singgan

Idrok shakli	Real	Virtual + simulyativ
Subyektivlik	Cheklangan	Kuchli
Madaniy ta'sir	Mahalliy	Global

Mazkur o'zgarishlar estetik ongni murakkab, ko'p qatlamli va dinamik fenomen sifatida shakllantirmoqda.

Xulosa

Olib borilgan tahlillar zamonaviy jamiyatda estetik ong chuqur transformatsiyaga uchrayotganini ko'rsatadi. Bu transformatsiya nafaqat estetik qadriyatlarning o'zgarishi, balki insonning borliqni anglash uslubining ham o'zgarishi bilan bog'liq.Globalizatsiya, raqamli texnologiyalar va ommaviy madaniyat estetik ongni yangi bosqichga olib chiqdi. Natijada estetik ong universallikdan ko'plikka, barqarorlikdan dinamiklikka o'tdi.Shu bilan birga, ushbu jarayon ikki tomonlama xarakterga ega: u estetik imkoniyatlarni kengaytiradi, ammo chuqur estetik tafakkurning zaiflashish xavfini ham keltirib chiqaradi.

Natijada, zamonaviy estetik ongni o'rganish nafaqat falsafiy, balki ijtimoiy va madaniy tahlilni ham talab etadigan murakkab ilmiy yo'nalish sifatida qaralishi lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Abdulla Sher. (2005). Estetika. Toshkent: O'zbekiston nashriyoti, 45–78-betlar.
2. Erkin Yusupov. (2010). Falsafa. Toshkent: Sharq nashriyoti, 112–156-betlar.
3. Qodir Nazarov. (2012). Falsafa asoslari. Toshkent: O'zbekiston Milliy universiteti nashriyoti, 89–134-betlar.
4. Mamatqulov Xudoyberdi. (2016). Madaniyatshunoslik asoslari. Toshkent: Fan nashriyoti, 67–102-betlar.
5. Islom Karimov. (2008). Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. Toshkent: Ma'naviyat nashriyoti, 24–56-betlar.
6. Shavkat Mirziyoyev. (2020). Yangi O'zbekiston strategiyasi. Toshkent: O'zbekiston nashriyoti, 135–168-betlar.
7. O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi. (2021). Falsafa fanidan o'quv qo'llanma. Toshkent, 52–90-betlar.
8. O'zbekiston Respublikasi. (2023). Madaniyat va ma'naviyatni rivojlantirish konsepsiyasi. Toshkent, 18–47-betlar.
9. Abdulla Oripov. (2015). Adabiyot va ma'naviyat. Toshkent: Sharq, 73–101-betlar.
10. Ozod Sharafiddinov. (2006). Adabiyot va estetik tafakkur. Toshkent: Ma'naviyat, 58–96-betlar.